

A társadalmi-gazdasági modellezések európai tapasztalatai

Honvári Patrícia

Tudományos segédmunkatárs, MTA KRTK; PhD hallgató, Széchenyi István Egyetem

Eger, 2015. november 20.

Problémafelvetés

- ▶ A jövőre irányuló társadalmi-gazdasági folyamatok modellezése iránti érdeklődés Európa szerte nagy.
- ▶ Európa nagy és összetett kihívás előtt áll:
 - ▶ A társadalom elöregedik
 - ▶ A munkaképes korú lakosság részaránya csökken
 - ▶ Nagy arányú migráció
 - ▶ Hatással van a versenyképességre
- ▶ Hogy fog kinézni Európa társadalma néhány évtized múlva?
- ▶ Milyen gazdasági tendenciák párosulnak majd a demográfiai mutatókhoz?

Módszertan

- Cél: módszerek és indikátorok, valamint scenáriók bemutatása, amely a magyarországi modellezési folyamatokat segíthetik.
- A vizsgált előrejelzések eredményeinek bemutatása
- Nem volt cél: a klímaváltozás hatásait vizsgálni a társadalmi-gazdasági modellezések európai gyakorlatában.
- Módszertan: szakirodalmi feltárás: európai szintű fejlesztéspolitikai stratégiák, dokumentumok, tanulmányok (20 dokumentum, 8 részletes vizsgálat)

Elméleti háttér - röviden

- A Föld népessége mintegy tízszeresére növekedett 1700 és 2003 között: 600 millióról 6,3 milliárdra
- 1965-70: globális népesedési növekedési ráta: évi 2,1%
- Népesség abszolút éves növekedése 1990-ben: 86 millió fő
- Populáció hosszú távú fenntartásához szükséges termékenységi rátánál kisebb mutatószám: 1960-ban 5 ország, 2000-ben 64 ország
- Globális népességi előrejelzés: Frank Notestein (ENSZ Népesedésügyi Osztálya) – 1950 és 2008 között 21 előrejelzés

Elméleti háttér - röviden

- ▶ Hagyományos módszertan: teljes népesedési adatokból kiindulva feltételezés a népesség jövőbeli növekedési rátáira – abszolút szám változása
- ▶ Kohorsz-komponens módszer: II. világháborút követően terjedt el – korcsoport alapú projekciók, differenciálásokat tesz lehetővé
- ▶ Társadalom elöregedése kapcsán vált a korszerkezet központi kérdéssé

The Ageing Report

- ▶ Európai Bizottság: az európai társadalom mennyire öregszik el? (2009 óta)
- ▶ 2015: Ageing Report – 2060-ig ad előrejelzést tagállami bontásban
- ▶ Termékenységi ráta: 1,59 (2013) – 1,76 (2060) – népesség fenntartása 2,1-es érték mellett
- ▶ Várható élettartam: 77,6 (2013) – 84,7 (2060)
- ▶ Nettó migráció: 2060-ra 1 millió fős nettó migrációs nyereség (2060-ig összesen 55 millió fő, akkori népesség 10%-a)
- ▶ Összességében: 507 millió (2013) – 523 millió (2060); De: a tagállamok felében népességcsökkenés!

The Ageing Report

- Korcsoportok közötti megoszlás:
 - 0-14 év: 15% (jelenleg is)
 - 15-64 év: 66% (2013) 57% (2060)
 - 65- év: 18% (2013) 28% (2060)
 - (80- év: 5% (2013) – 12% (2060)
- Öregedéshez kapcsolódó kiadási tételek: nyugdíj, egészségügyi ellátások
- Munkaerő-piaci aktivitás: teljes gazdasági függőségi ráta (inaktív/foglalkoztatottak) : 2060-ra 140%

DEMIFER-projekt

- ESPON-kutatás (Demographic and Migratory Flows affecting European Regions and Cities)
- Régiós, területi szinten vizsgált – az európai társadalmak előregedése hogyan befolyásolja a régiók versenyképességét
- A globális klímaváltozás hatásait is figyelembe vette: hogyan rendezheti át a népesség területi elhelyezkedését, milyen új népességkoncentrációk jöhetnek létre

DEMIFER-projekt

- 2050-ig közel 40 millió fővel csökken Európa lakossága (ellentétben az Ageing Report-tal) – regionális szóródás; 40%-ban növekedés, 60%-ban csökkenés
- Meghatározó faktor: nemzetközi migráció – a régiók egynegyedében 2050-re a bevándorlás következtében 30%-kal lesz magasabb a népességszám
- Klímaváltozás: erőteljesebben érintett régiók (mediterrán, hegyvidéki térségek).
- Adaptálódás: a magasabb jövedelmű régiók lesznek jobb helyzetben

Gazdasági prognózisok az EU-ban

- ▶ Európai Bizottság (Long-term labor productivity and GDP projections for the EU25 member states: a production function framework)
- ▶ 2050-ig tartó előrejelzés, a munkatermelékenységre és a GDP növekedési rátára vonatkozóan
- ▶ Alapvető indikátorok: munkaerő-kínálat, tőkeállomány, műszaki-technológiai folyamatok, teljes foglalkoztatottság együttes hatékonysága

Gazdasági prognózisok az EU-ban

► Potenciális éves növekedési ráták:

Területi csoport	2011-2020	2021-2030	2031-2040	2041-2050
EU25	2,2	1,5	1,2	1,2
EU15	2,1	1,4	1,2	1,3
EU10	3,5	2,5	1,2	0,6

► A potenciális növekedési ráta csökkenése jóval magasabb lesz az új tagállamokban, mint az EU15-öknél

ET 2050

- ▶ ESPON-kutatás (Territorial Scenarios and Visions for Europe) – alternatív scenáriókat dolgozott ki 2030-ra és 2050-re
- ▶ A területi vonatkozások továbbra is fontosak – a jövőre vonatkozó európai vízióknak külön figyelmet kell fordítaniuk a területi szemléletre
- ▶ 2030-ig Európa éves növekedési üteme 1,90%-ra várható – De: egyenlőtlen a növekedés! 44 régió kevesebb, mint 1%-os növekedési tendenciát mutat, vagy negatív előjelű a mutató
- ▶ Klímaváltozásra és az adaptációs kapacitásra is kitér: egyenlőtlen és eltérő a régiókban (alacsony a keleti és a déli régiókban)

ET 2050

- 2030-ig három alternatív scenárió:
- „Nagy metropoliszoknak kedvező piaci alapú növekedés” (A scenárió)
- „Második vonalas városok hálózatát promotáló közpolitikák” (B scenárió)
- „Szociális és regionális redisztribúciót erősítő közpolitikák” (C scenárió)
- A GDP-t tekintve a „B” scenárió számol a legnagyobb növekedéssel (évi 2,3%); illetve itt érhető el a legnagyobb kohézió és legmagasabb versenyképesség

Kitekintés: a magyar modellek

A **demográfiai előrejelzések**nél a kohorszkomponens-módszer a legelterjedtebb (KSH NKI), hosszú távú, 50 éves népesség-előreszámításokat végeznek (legutóbb 2060-ig). A területi egységekre, illetve egyéb társadalmi jellemzőkre (pl. iskolai végzettség) rövidebb távú előrejelzések vannak.

A **gazdasági modelleknél** szerteágazó a módszertan, s jellemzően rövid távú előrejelzések készülnek, bár egyre nagyobb az igény a közepes- és hosszú távú prognózisokra. A makrogazdasági adatok mellett a munkaerőpiacra, iskolai végzettségre, ágazatokra is becsülnek előre adatokat. Szintén van törekvés a területi szintű (főként regionális) előrejelzések módszertanának kidolgozására.

A modellek Magyarországon 2050-re **fogyó** (az alapváltozat szerint 8 336 330 fő) és **egyre öregedő népességet** prognosztizálnak, ami a munkaerő-piaci folyamatokra is kedvezőtlen hatást gyakorol.

A társadalmi és a gazdasági előrejelzések közös eleme, hogy a demográfiai mutatószámok javítása (termékenység, élettartam) mellett a fenntarthatóság érdekében a migráció szükségességét is hangsúlyozzák.

Összegzés

- ▶ A vizsgált szakirodalmak eltérő eredményeket mutattak – még abban sem volt egyetértés, hogy Európa lakossága a jövőben növekedni vagy csökkenni fog
- ▶ Egyetértés: az előregedés folyamata felgyorsul, a munkaképes korosztály körében drasztikus csökkenés – probléma a versenyképesség és a szociális jóléti rendszerek szempontjából
- ▶ Területi szintre vetítve: már most is jelentős regionális különbségek, a jövőben várhatóan tovább fog erősödni

A projekt az EGT Alapok támogatásával valósul meg.

Pályázati azonosító: EEA-C12-11

Köszönöm a figyelmet!

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

